

Kiotó rossz ötlet volt

Stöckert Gábor - stoki@mail.index.hu

2008. 05. 06., 15:09 | Frissítve: 2008. május 6., kedd 15:52

Április utolsó hétvégéjén a Könyvfesztivál egyik [vendége](#) volt Bjørn Lomborg dán statisztikus, politológus, magát szkeptikusnak valló környezetvédő. Az ellentmondásos szakember [régóta](#) kelt viharokat a tudományos közéletben, *A szkeptikus környezetvédő* című könyvében a világ problémáit rangsorolva a klímaváltozással kapcsolatos megoldásokat listája végére tette. A könyvben leírt sajátos, sokak szerint szándékosan félrevezető érvelése miatt 2003-ban a dán Tudományos Tisztességtelenséget Vizsgáló Bizottság előtt kellett felelnie. A bizottság végül nem marasztalta el, sőt, több mint háromszáz tudós Lomborg mellé állt a bizottság módszerei miatt. Ugyanabban az évben, 2004-ben a Time magazin a világ 100 legbefolyásosabb embere közé választotta. Vegetáriánus, homoszexualitását nyíltan vállalja.

Új [könyve](#), a *Cool IT – Hidegvér!* most jelent meg magyarul. Az előző könyve rengeteg támadást kapott – mit csinált máshogy, amikor ezt írta?

A módszerem és a mondanivalóm nem változott. Továbbra is azt gondolom, hogy a környezetünkben tapasztalható problémákat nemcsak természettudományos alapon, hanem gazdaság szempontok szerint is vizsgálnunk kell, és a költségeket mérlegelve kell ésszerű döntéseket hoznunk. De míg az előző könyvemben általában beszéltem a legnagyobb problémákról, a Hidegvérben csak a globális felmelegedésre koncentráltam.

A leggyakoribb kritika a könyvéről az, hogy ön szelektál az adatok között, a pesszimista forgatókönyvekkel nem foglalkozik. Jó példa erre a tengerszint emelkedése, amit ön az ENSZ klímabizottsága, az IPCC [jelentésére](#) hivatkozva 30 centiméterben határoz meg. Csakhogy ebben a jelentésben a legrosszabb forgatókönyv 59 centiméterrel számol, és az azóta megjelent újabb [modellek](#) többsége ennél is többet, legalább másfél métert jósol.

Igazuk van azoknak, akik azt mondják, szelektíven használok fel adatokat. Nem véletlenül válogatok: a tengerszint emelkedésére rengeteg modell és vélemény létezik, a NASA szakértője, James Hansen például öt métert jósol. És sok olyan tudóst ismerek, akik bőven egy méter alá becslik az emelkedést, csak ők nem kerülnek be a napi hírekbe, mert a félméteres emelkedés nem olyan jó sztori, mint az ötméteres. Az IPCC jelentésében szereplő 18-59 centiméterrel viszont több száz szakember, mondhatni a tudományos többség egyetért, és a 30 centiméter ennek az intervallumnak a középpértéke.

Csakhogy ez a tudományos többség azzal is egyetért, hogy a majdnem 60 centiméteres felső határ is egy lehetséges forgatókönyv...

Nem gondolom, hogy mindig a legrosszabb forgatókönyvekkel kell számolni, és például a HIV, a malária és az alultápláltság elleni harcra sem ez jellemző. A legutóbbi iraki háború jó példa arra, mihez vezet, ha a legrosszabbtól félve hozunk döntéseket: végül nem voltak olyan tömegpusztító fegyverek, amelyek igazolhatták volna a Bush és szövetségesei által indított háborút. Az a háború egy rossz döntés volt, más, fontosabb ügyek rovására meghozott döntés.

Azért ez nem a legjobb hasonlat. A globális felmelegedés létezik, az egész világra hat és az emberi tevékenység miatt ekkora mértékű, mindezt ön is elismeri. Megtehetné volna, hogy az IPCC mind a hat forgatókönyvét alapul veszi a könyvben levezetett elemzéseivel.

Őszintén megmondom, nem akartam nagyon hosszú könyvet írni. Az alapvető mondanivalómon nem változtatott volna, ha az összes forgatókönyvet számításba veszem. Akár 18, akár 59 centiméter lesz az

emelkedés, a lényeg az, hogy egészen másként kellene kezelnünk a problémát, mint ahogy most tesszük. Pánikreakció az, hogy gyorsan csökkentésük a szén-dioxid-kibocsátást. A pánikot pedig az olyan híradások tartják életben, amelyek kihangsúlyozzák például azt, hogy a nagyobb melegtől mennyivel fog több ember meghalni, de ugyanakkor nem említik meg, hogy az enyhébb teleken mennyivel fognak kevesebben megfagyni. Persze, mérlegeljük a különböző forgatókönyveket, de ha a legrosszabbra számítva pánikba esünk, rossz döntéseket fogunk hozni.

A könyvből kitűnik, hogy ön nem esett pánikba. Tegyük fel, hogy ön határozhatja meg, mi kerüljön a 2012-ben lejáró Kiotói Egyezményt majdan felváltó dokumentumba. Mit írna ebbe?

Kiotó és egyáltalán az azonnali szén-dioxid-csökkentés rossz ötletnek bizonyult. 1992-ben Rióban az OECD országok megegyeztek, hogy 2000-ig az 1990-es szinten stabilizálják a kibocsátásukat. Nem tudták megtenni, 12 százalékkal meghaladták a tervet. Ezek után 1997-ben a Kiotói Egyezmény teljesen logikátlan módon még szigorúbb tervet írt elő: 2010-ig 5,2 százalékkal az 1990-es szint alá menni. Nagyjából 25 százalékkal fogjuk felülmúlni ezt. Megpróbáltuk kétszer, nem ment – és ebből tanulnunk kellene. Aláírhatunk bármilyen szigorú kibocsátási kvótát, nem fogjuk tudni teljesíteni – különösen az olyan országok, mint Kína és India.

Ugyanakkor rengeteget költünk ezekre az elérhetetlen célokra, és ettől jól érezzük magunkat. Ha ezzel a pénzzel a megfelelő kutatásokat – mindenekelett az alternatív energiaforrások fejlesztését – támogatnánk, hosszú távon sokkal jobban járnánk. Nem biztos, hogy rögtön jól éreznénk magunkat, de 2050-re több eredménye lenne egy ilyen tervnek, mint bármilyen teljesíthetetlen szén-dioxid-kibocsátási korlátozásnak. Éppen ezért ha volna esélyem beleszólni a Kiotói Egyezmény utódjába, azt mondanám, hogy a jelenleg a kibocsátások csökkentésére elköltött pénz – ami a GDP 0,5 százaléka – helyett támogassuk az alternatív energiaforrásokra irányuló kutatásokat. Számításaim szerint a GDP 0,05 százaléka, vagyis a jelenlegi költségek egytizede már jelentős változást tudna elérni hosszú távon.

Persze nagyon nehéz pénzt tolni olyan kutatásokba, amelyek a mi életünket már nem könnyítik meg, mert lehet, hogy csak száz év múlva lesz meg az erőfeszítéseink eredménye – de ez igaz a Kiotói Egyezményre is, ezért is csődölt be. Ezért kell kevesebbet és ésszerűbben költenünk. Amit én kigondoltam, az jóval olcsóbb, ellenőrizhetőbb és hatékonyabb, mint szén-dioxid-kibocsátás csökkentése. És elképzelhető, hogy a kutatásoknak lesznek olyan melléktermékei, amiket még mi is élvezhetünk.

Milyen alternatív energiaforrásokat tart a legjobb beruházásoknak?

A szélenergiára épülő megoldások eléggé versenyképesnek tűnnek most, de a szélerőművek telepítése problémás. Költségesek, és nem lehet akárhova ilyeneket építeni. Magától értetődik a napenergia felhasználása is, viszont a napelemek most nagyjából tízszer drágábbak, mint a hagyományos szénenergia, csak a gazdag országok gazdag emberei engedhetik meg maguknak. Németország horribilis pénzeket költ napenergiára, minden befektetett 3700 dollárjukkal 1 dollárnyi hasznot hajtanak.

Ez most tékozlásnak tűnik, de ha elég pénzzel támogatjuk az ezen a téren folyó kutatásokat, elképzelhető, hogy 2050-re sokkal olcsóbb napelemeink lesznek, amiket már jobban megéri használni. Most mondtam egy számot, egyáltalán nem biztos, hogy ez negyven éven belül megvalósul, és az sem, hogy a napelemek fogják kiváltani a fosszilis tüzelőanyagokat, de csak a megfelelő kutatások támogatásával hozhatjuk előbbre azt a pillanatot, amikor lemondhatunk a szénenergiáról.

A bioüzemanyag is jó megoldás lenne, ha csak hulladékot dolgoznánk fel így, de jelenleg többnyire gyakorlatilag ételből készítünk üzemanyagot, ami borzalmas döntés, jól mutatja, mi történik, ha pánikba esünk. A nukleáris energia átmeneti megoldásnak jó lehet, de nagy jövőt nem jósolok ennek, mert egy atomerőműnek háromszor drágább az üzembe helyezése, mint egy szénerőműnek, és ez nem nagyon fog változni.

Önt sokan [nem szeretik](#), egy [honlapon](#) a könyveiben található hibák olvashatók összegyűjtve.

Ismerem azt az oldalt, egy munkanélküli dán biológus üzemelteti, aki valamiért engem személyes ellenségének tart. És azt mondom, jó, hogy létezik ez az oldal, mert ez is hozzájárul az értelmes párbeszédhez. A gazdájával ugyan személyesen nem tartom a kapcsolatot, de a nyilvánosság előtt különböző fórumokon már közel tíz éve vitázunk annak ellenére, hogy a nézetei más téren is távol állnak tőlem – ő például ellenzi, hogy leszbikusok is vállalhassanak gyereket. Néhány apróságban igazat adtam neki, de úgy gondolom, többnyire téved, és úgy érzem, akármit mondhatok, azzal ő ellenkezni fog.

Egyébként ő volt az ellenem tudományos tisztességtelenség miatt indult eljárás egyik fő támogatója, és nem titkolta, hogy politikai okai is vannak annak, hogy engem támad. Az ügyemben eljáró bizottság egyetlen érvet sem vett át tőle, nem találták elég meggyőzőnek.

Az Index olvasottsági statisztikáit figyelve azt látom, hogy az embereket egyre kevésbé érdeklik a klímaváltozásról szóló hírek, holott mindenkit érint a jelenség.

Ezen nem vagyok meglepődve. Az embereknek égetőbb problémái vannak: a gazdaság, a munkanélküliség, az oktatás, egészségügy, háborúk, és így tovább. A klímaváltozással hasonló történt, mint a madárinfluzával. Az emberek jól megijedtek tőle, aztán belefáradtak abba, hogy a csapból is ez folyik. A madárinfluenza most is legalább olyan probléma, mint néhány éve, mégsem hallunk róla annyit. A klímaváltozással is riogatták az embereket, nem csoda, hogy elfordultak tőle. De legalább túl vagyunk az ijedségen, most már elkezdhetnénk értelmesen beszélni a jelenségről.

Al Gore és az IPCC kapták tavaly a Nobel békedíjat. Mit szól ehhez?

Néhány ember dönt a díj odaítéléséről, és ez a döntés kicsit a gazdag nyugat-európai országok aktuális szándékát tükrözte. Jó ötlet volt jelezni a díjjal, hogy a klímaváltozás fontos probléma, rossz ötlet volt jelezni, hogy Al Gore lehet a jó irány. Mert míg az IPCC kutatásai jó alapot szolgáltatnak a tudományos vitához, Al Gore a pánikot és az életképtelen megoldásokat képviseli. Gore például hússzor nagyobb tengerszint-emelkedést jósol, mint az IPCC által meghatározott 30 centiméteres középérték – hogyan lehet mindkét véleményt ugyanazzal az elismeréssel díjazni?

Min dolgozik most? Készül az újabb könyv?

Nem, mert most lefoglal az általam alapított Koppenhágai konszenzus májusban esedékes konferenciája, ahol a legjobb közgazdászokkal újra rangsorba állítjuk majd a világ legnagyobb problémáit. Ez valójában nagyon kemény feladat. Nem a jegesmedvékre gondolunk közben, nem az érzelmeinkre hallgatunk, nem azzal törődünk, hogy mitől éreznénk jól magunkat azonnal, hanem csak azt figyeljük, hogy a megoldásokba befektetett dollárok hosszú távon mennyire térülnek meg. Remélhetően ezek az erőfeszítéseink végül majd ahhoz vezetnek, hogy az emberek jobban informáltak lesznek és jobb döntéseket hoznak.